

İlk öykü kitabı "Parasız Yatılı"dan 50 yıl sonra "Akim Sevgilim" adlı öykü kitabını kaleme almaya başlayan Fûruzan'ı ve edebiyatını A. Ömer Türkes'in kalemi ile Milliyet Kitap'ın kapağında ağırlıyoruz. Türkes'in sözleriyle ifade edecek olursak, "Barındırdığı üç çarpıcı hikaye ile 'Akim Sevgilim' 2023 yılının en önemli edebiyat olayı ilan edilmeyi şimdiden hak ediyor. Fûruzan'ın kalemi çok daha ustalaşmış ama gençliğini, öfkesini, inançlarını hiç yitirmemiş."

50 YIL SONRA, YENİDEN

A.ÖMER TÜRKES

Çağdaş Türk edebiyatının yaşayan klasiklerinden birisi de hiç şüphesiz Fûruzan'dır. 1972 yılında yayımlanan "Parasız Yatılı" öykü kitabıyla -çok genç yaşta- büyük bir çıkış yakalamış, ardından gelen -hikaye, roman, şiir, anı, gezi, oyun türünden- eserleri ile edebiyatımızda kalıcı bir yer sağlamıştı. Fûruzan, ilk kitabından yaklaşık 50 yıl sonra yeni bir öykü kitabı ile okurlarıyla buluştu. Yeni kitabına değinmeden önce, gerek edebiyat tarihimiz gerek kendi tarihim açısından özel bir yere sahip olan Fûruzan'ı genç okurlara tanıtmakla başlamak istiyorum.

Fûruzan ya da asıl adıyla Feruze Yerdele, Balkan göçmeni bir ailenin kızı olarak İstanbul'da dünyaya gelmişti. Maddî zorluklar yüzünden ilkokulu beş farklı okulda okumak zorunda kaldı ancak babasının

vefatı dolayısıyla orta eğitimini tamamlayamadı. Buna karşılık okumaya ilgisi uyanmıştı. İlk gençlik yıllarında şiirler ve kısa öyküler yazdı, konservatuvar, tiyatro ve radyoculuk dersleri aldı. 1950'li yıllarda tiyatrocunun istiyordu ama ilk öyküsü "Olumsuz Hikaye"(1956) Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nde yayımlanınca tümüyle edebiyata yöneldi. Öyküleri Türk Dili, Yenilik ve Pazar Postası gibi dergilere kabul edildi. Fûruzan'a göre ilk dönem ürünleri 'bakış açısı olmayan edebiyat denemeleri'ydi.

"FÛRUZAN OLAYI"

1960'lı yılların ortalarından itibaren

öykülerine -Dost, Yeni Dergi ve Papirüs gibi- dönemin saygın dergilerinde yer verilmesi ile birlikte Fûruzan edebiyat dünyasında görünürlük kazandı. "Özellikle de 1968'de Papirüs dergisinde yayımlanan 'Taşralı' adlı hikayesinden sonra dikkatle izlenen bir kalem oldu" diyen dönemin önemli eleştirmenlerinden Mehmet H. Doğan'ın "Fûruzan Olayı" başlıklı yazısı parlak bir kariyerin başlangıç anını yakalaması ve bugünlere uzanan bir tespit olarak anlamlıdır. 'Olay'ın başlangıcının 1968 isyanına denk gelmesini de bir o kadar anlamlı buluyorum. Zira, gerek siyasi düşünceleri gerek öykülerinin niteliği ve gerekse de ödün vermez kişiliği ile Fûru-

zan hayatı boyunca edebiyatımızda isyanın temsilcilerinden biri olacaktı.

Ve nihayet ilk kitabını hazırladı: "Parasız Yatılı" (1971). 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'na -hem de bu ödülü alan ilk kadın yazar olarak- kazandığında övgü dolu sözlerle selamlandı Fûruzan. Ece Ayhan'a göre hikayeye saygınlık kazandırmıştı: "Nicedir Türk edebiyatında haslık, sahicilik beklenir bir özellikti." Ülkü Tamer ise uzak görülen bir tespitle "Parasız Yatılı"yı 'çağdaş bir klasik' olarak nitelendirecekti.

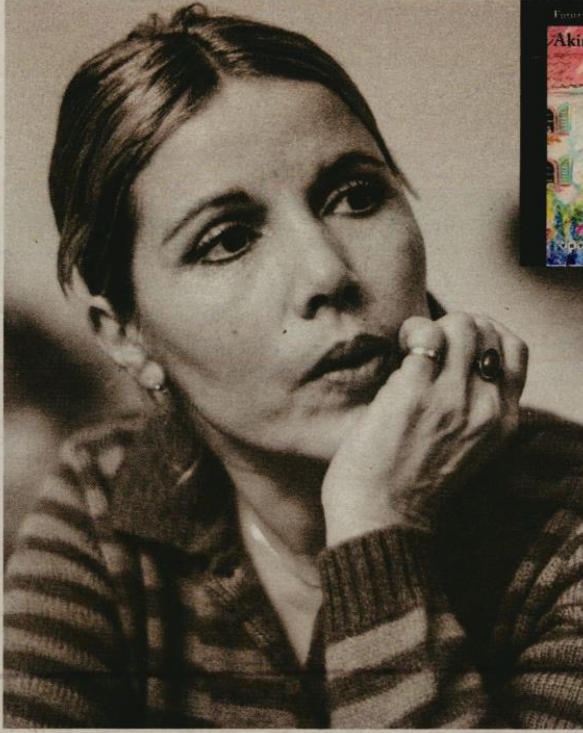
VİCDANLARA SESLENİYOR

Öykücülük kariyerini "Kuşatma" (1971) ve "Benim Sinemalarım" (1973) ile sürdürdü. "Benim Sinemalarım" okuduğum ilk Fûruzan kitabıydı. Liseye başladığım, sol siyasetle yeni yeni tanıştığım, teorik me-

tinlerden ziyade edebiyat yapıtlarıyla bilinçlendiğim zamanlar. Kitaba adını veren hikayesinden çok etkilendiğimi şimdi bile hatırlıyorum. Yoksul bir ailenin fuhuşa sürüklenen kızını anlatılan. Doğrudan siyasi söze, gençlik eylemlerine yer vermemiştir ama yoksulluk vardı, kapitalizmin yol açtığı ahlaki çöküntü vardı ve hepsinden önemlisi vicdan vardı, vicdanlara seslenen bir yazar vardı bu hikayelerde. Ahlak ve vicdan Füzuran'ın sosyalizmi yorumlama tarzıydı.

1974'te yayımlanan ve 1975'te, Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü de kazanan ilk romanı "47'liler" o dönemde büyük yankı uyandırmıştı. Bugün bile pek çok kişi Füzuran adını 1974 tarihli "47'liler" romanıyla hatırlar. 12 Mart sonrasında yayımlandığında ne çok sevilmiş ne çok tartışılmıştı "47'liler". "47'liler" ya da Türkiye solunun tarihine "68'liler diye geçenler, "Kabaca 1945 ila 1950 doğumlu, şehirlere orta sınıf çocukları"... "47'li abi ve ablaları" bakarak yollara düşen devrimci gençler romanı kolayca benimsemişlerdi. O zamanlar solculuğun olmazsa olmazlarından sayılan kitaplarımız vardı ve "47'liler" onların arasına kolayca katılmıştı. "47'liler" yakın tarihin dramatik bir dönemini, 12 Mart darbesinin mağduru olan gençleri, kadın sorununu, Cumhuriyet'in büyük kentlerde ve taşrada izlediği seyri ele alış ile o zamanlar önemliydi, bugünse değerinden hiçbir şey kaybetmedi. Ama kolay okunan bir roman değildir "47'liler". Zorluğu dilinden ya da romanın teknik özelliklerinden kaynaklanmaz. Çok ağır bir duygusal yoğunluğu, ağıdalı olmayan derinlikli bir hüznü, yitlik bir kuşağın acılarını barındırır Füzuran'ın anlatısı.

1975'te Batı Almanya hükümeti tarafından Türk işçilerinin Almanya'daki yaşam koşullarını konu edinen yazılar hazırlamasına yönelik davet üzerine Berlin'e giden Füzuran anı, rapor, çocuk kitabı, antoloji de hazırladı. '80'li yıllarda "Gece'nin Öteki Yüzü" (1982) ve "Gül Mevsimi" (1985) adlı öykü kitaplarını ve "Berlin'in Nar Çiçeği" (1988) romanını tamamladı. Şiirlerini "Lodoslar Kenti" (1991) kitabında topladı. 1988-1990 arası "Benim Sinemalarım" öyküsünü film senaryosuna dönüştüren ve filmin yönetmenliğini Gülsün Karamustafa ile üstlenen Füzuran, 1990'da Cannes, Tahran ve Tokyo film festivallerinde ödüller kazandı. Kitapları pek

"Akim Sevgilim"
Füzuran
Yapı Kredi
Yayıncılık
Fiyatı: 38.50 TL

ve bir ayrıntı ustalığı, yaşanmışlıktan gelen inandırıcılık, bir insan sıcaklığı" var Füzuran'ın.

DEĞERLER ALTÜST

İnce hastalıktan muzdarip hisli bir genç kız, yoksul ama yakışıklı ve iyi kalpli genç adam, onların saadetini bozmaya kararlı kötü kalpli üçüncü kişi aşk romanlarının -ve Yeşilçam'ın- vazgeçilmez klişelerinin başında gelir. İşte bu klişeden yola çıkarak, o klişenin barındırdığı ahlaki değerleri altüst ederek kurgulamış hikayesini Füzuran. Yeşilçam klişelerini, cinsiyet klişelerini keşfetmek için kullanmış. Bu bir

aşk hikayesi ama aynı zamanda tutkulu bir cinselliğin de hikayesi. Keriman ile Akim'in aşkı Lady Chatterley'in aşkı gibi cinsellikle tahkim edilmiş. Füzuran, günümüz edebiyatının ısrarla görmezden geldiği cinselliği özellikle kadın cinselliğini inadına öne çıkarıyor.

Kitaptaki ikinci öykü "Sesi Olmayan Türkü"de, az önce sözünü ettiğim klişe yine ön planda. Bu kez farklı bir mekânda, turizmin yeni yeni geliştiği dönemlerde, yeni yeni gelişmekte olan bir tatil kasabasında. Kız tarafı zengin. Herkesten önce keşfettikleri bu şirin kasabada yıllar içinde dönüm dönüm arazi satın alan, kasabanın en güzel yerine büyük bir ev yaptıran, kasabada bir efsane gibi anılan Varnalılar. Oğlanın ise yakışıklılığından başka hiçbir şeyi yok. Suyun ötesinden gelmiş, dinini değiştirirse de kasabalılar için hep yabancı kalmış annesi ile yaşayan, babasının mesleği olan balıkçılıkla geçinen genç bir adam. İşte bu iki genç arasındaki akibeti

meçhul aşkın hikayesidir okuduğumuz. Meçhulü aydınlatacak olan ise delikanlının annesinin yaktığı türküdür: "Deryanın dibinde çatılmış sandık / Sevdanın böylesi geçermiş sandık / Civanlar halinden aymadık caydık / Sal'verin gitsinler seher yelinde / Güveyin kolları gelin belinde".

KÜLTÜREL AİDİYET

Her iki hikayede aşklara büyük bir sevgi ile yaklaşmış Füzuran, ki bu yaklaşım onun hem karakteristiği zaman zaman ise zaafıdır. Ancak bu zaaf karakterlerini yüceltmesine, maddi varoluşlarının sınırlarını aşmalarına daha doğrusu gerçekliklerini yitirmelerine yol açmıyor. "Sesi Olmayan Türkü"nün diğer kişilerini de en karakteristik halleriyle, sınıfsal ve kültürel aidiyetlerini sergileyecek bir biçimde canlandırmış.

İlk hikayedeki değişim teması, noktadan kasabaya açılan "Sesi Olmayan Türkü"de daha belirgin. Folklorik renkler barındıran aşk hikayesi giderek toplumsal gelişmelerin sancılarını ve kültürel çatışmalara açılıyor.

Yitik aşklar barındıran ilk iki hikaye hüznünlüydü. Ama hüznü, hüznünden ziyade acı açık ara ile "Varoşlarda" öyküsünden yayılıyor kitaba. Belki masum ve güçsüz bir çocuk barındırmasından belki biraz da deprem nedeniyle yitip giden çocuklara dair bizim duyarlılığımızın biraz daha artmasındandır. Nedeni her ne olursa olsun "Varoşlarda" vicdanları tırmalayan, insanı insanlığından utandıran, öfkeli eden bir anlatı.

"Kentlerin kenti düşmüştü" cümlesi ile başlayan hikaye, bu düşmüş kentin uçsuz bucaksız çöplüklerinde yaşamak zorunda kalan bir baba ve oğlunun dramını anlatıyor. Aşk yok ama sevgi ve yoksulluğun o büyük çaresizliği iliklerinize kadar işleyecek. Sade, net, hedefini tutturun, öfkesini okuruna ulaştırın bir ustalıkla yazılmış.

Barındırdığı üç çarpıcı hikaye ile "Akim Sevgilim" 2023 yılının en önemli edebiyat olayı ilan edilmeyi şimdiden hak ediyor. Füzuran'ın kalemi çok daha ustalaşmış ama gençliğini, öfkesini, inançlarını hiç yitirmemiş. Başlangıcından bu yana tarihi bir olaya, "Füzuran Olayı"na tanıklık etmekten mutluluk duyuyorum. ■

çok dile çevrildi, pek çok ödüle değer görüldü ve oyunları sahnelendi.

TOPLUMSAL SORUNLAR

Füzuran, çok kısaca özetlediğim bu göz kamaştırıcı kariyerini geçtiğimiz günlerde yayımlanan "Akim Sevgilim" adlı hikaye kitabıyla taçlandırdı. Kitaba adını veren ilk öykü "Akim Sevgilim", anlatıcının zihninden, zaman içerisinde ileri geri sıçramalarla aktarılıyor. Anlatıcı Gönül, Mihriban ve Keriman teyzelerinin Erenköy'deki köşkerlerinde büyümüş, şimdilerde yaşlı bir kadın. Kendi yaşlılık günlerini değil Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan bir aşk hikayesini, küçük teyzesi Keriman ile göçmen bir delikanlı olan bahçıvan Akim arasındaki aşkı, o aşka ve aslında hayatın renkli bir tek karesine tahammülü olmayan büyük teyzesi Mihriban'ı, tutkulu aşkla birlikte köşkteki hayatın da sönüşünü ve bütün bunlara tanıklık eden kendisinin -Gönül'ün- duygu ve düşüncelerini anlatıyor.

Az sayıda karakter var ama yaşlılara, çocuklara, göçmenlere, yoksullara ses vermeyi yine ihmal etmemiş. Bir yandan da geçen zamanla birlikte kentsel-toplumsal dönüşümü, bunun bireydeki yansımalarını görebiliyoruz. Füzuran'ın kendine has tarzı daha ilk hikayede hemen belli ediyor kendisini. Mesela muhtemelen tiyatro ve sinemaya ilgisinden kaynaklanan görselliğinden söz edebilirim. Güçlü tasvirlerden, anlatımı derinleştiren ayrıntı zenginliğinden ve elbette çok canlı, unutulmayacak karakterler yaratmasından. Tıpkı Fethi Naci ustanın vurguladığı gibi; "Öykülerinde bir gözlem zenginliği